

Icarus

Overdenking 6 september 2015. Deuteronomium 4, Markus 8.27-38

Op de Zuiderschool mogen de leerlingen vragen stellen. Ik probeer ze ook te stimuleren om lastige vragen te durven stellen. Een leerling schreef de vraag op: waarom kan ik niet vliegen? Na even doorgevraagd te hebben, waar deze vraag precies over ging, was de conclusie: waarom kan ik niet vliegen als een vogel? Toen bedacht ik dat het verhaal van Icarus daar wel goed bij zou passen. (Plaatje de val van Icarus, van schilderij Pieter Breughel). Icarus had van veren vleugels gemaakt als van een vogel. Toen hij daarmee had leren vliegen, werd hij overmoedig. Hij ging steeds hoger vliegen, en kwam zodoende steeds dichterbij de zon. Toen smolt de was die de veren van zijn vleugels bij elkaar hield, en stortte Icarus weer ter aarde. Conclusie: hoogmoed komt voor de val.

Ook Jezus lijkt de leerlingen een lesje nederigheid te willen leren. En daarbij blijft hij zelf ook niet buiten schot. Wat opvalt is dat de leerlingen hem een hogere titel willen geven dan wat 'de mensen zeggen'. Die hebben het over Johannes de Doper, Elia, of een profeet. Nu zijn dit geen geringe namen. Maar de leerlingen zeggen onomwonden dat zij in Jezus niemand minder dan de Messias zelve zien. Maar dat is een woord dat Jezus nog niet zelf in de mond durft te nemen. Hij heeft het liever over zichzelf als "de Mensenzoon". Want dat is al moeilijk genoeg. Realiseren wij ons wat dat al betekent? De allerhoogste zijn betekent het aller ergste leed. Buitengeworpen worden. Kruis, lijden. Maar ook: na drie dagen opstaan. Zware woorden. Ik moest denken aan wie nu buitengeworpen worden. Aan de vluchtelingen uit Syrië, die in kleine bootjes de zee oversteken. Die bang zijn net als de mensen in de boot bij Jezus, waar we afgelopen zondag in de tentdienst over gehoord hebben. Vreselijk ook die foto van de week van dat vluchtelingenjongetje. Aylan, een kleutertje nog, met zijn gezichtje naar beneden. De verworpenen krijgen hiermee een gezicht.

In het liedboek staat een mooi gebed voor Hem:

Trouwe God
Wij danken U dat U opraapt
Wat iedereen heeft weggegooid
En over het hoofd gezien.

Leen ons vandaag uw ogen en uw aandacht.

En als wij onszelf ervaren als vergeefs,

Neem on dan in uw handen.

En vooral:

Laat uw liefde ons allen omarmen.

Amen.

Wij hebben kennis achteraf. En wij sluiten de mogelijkheid van een opstanding, van een leven na de dood, niet uit. We mogen hopen dat door dit te zien, er wat verandert. Want wat wij nu zien, heeft God al lang al gezien: dat de menszoon, de lijdende en verworpene, voor God de uitverkorene is. God raapt op wat wij wegwerpen, en laat het zien, en opent daarmee de ogen van de wereld. Hij ontmaskert de mensheid in zijn ware aard: in zijn diepe onmenselijkheid. En juist God brengt midden hierin de ware menselijkheid. Of althans, wat wij als vanzelfsprekend als de ware menselijkheid zijn gaan beschouwen: mededogen, barmhartigheid. Maar dat is dus helemaal niet zo vanzelfsprekend. Want als we de ware menselijkheid de baas laten, is er alleen de strijd om de sterkste, de fitste, de best aangepaste te zijn. Maar juist God laat dus zien, in de menszoon, en alles wat hij geleden heeft, wat de ware menselijkheid werkelijk is. Of zoals Luther zei: in het Koninkrijk Gods is ook het kruis.

“Ga weg, achter mij, Satan!” roept hij naar Petrus toen deze hem de les begon te lezen. We weten niet wat de inhoud van deze les is geweest. Maar zoveel is duidelijk, dat Petrus vond dat Jezus het helemaal verkeerd zag. Petrus was het er duidelijk niet mee eens, dat de verwerping de keerzijde is van de medaille van de uitverkiezing. En vervolgens geeft Jezus aan Petrus een lesje nederigheid. Ga weg achter mij is de titel van Jezus’ preek. Wat betekent het om achter Jezus aan te gaan? Het betekent dat iedereen vroeg of laat te maken krijgt met het kruis. En wie achter Jezus aan wil gaan, moet dat op zich willen nemen. “Want ieder die zijn leven wil behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij en het evangelie, zal het behouden.”

Wie zich dus met Jezus inlaat – en ook nu tegenwoordig nog - en denkt zekerheden te krijgen, die komt bedrogen uit. Juist als je denkt hét gevonden te hebben: de waarheid, de troost, het geloof, of wat je maar kwam zoeken:

dat raak je dus kwijt. Maar juist wat je niet zoekt, of nooit verwachtte te vinden, dat komt op je af als een lichtstraal van Gods genade.

Ook in Deuteronomium gaat het om die nederigheid. Of zoals het hier wordt verwoord: ontzag voor God. Dat komt ook hier via de weg van het ongerijmde. De volkeren maken beelden van God. Daar kunnen ze zich helemaal in geven. De meest schitterende gouden en zilveren beelden. Waar je je ademloos aan kon vergapen. De grootsheid en glorie van de goden uitgedrukt in tastbare beelden. Maar dan ook weer zo schitterend, dat ze eigenlijk onaantastbaar zijn. Net die diamant in het koninklijke kroonjuwelen in de vitrine van een museum van cultuurschatten. Zowel tastbaar als onaantastbaar. Het enige wat er tussen zit is een ruitje gepantserd glas.

Maar Deuteronomium stelt de vraag: “welk volk, hoe groot ook, heeft goden zo dichtbij als wij de Heer, onze God, telkens als wij hem om hulp roepen?” Het ongerijmde zit hem er dus in, dat juist die volkeren tastbare Goden hebben. Die dus bij uitstek “dichtbij” zouden moeten zijn. Maar die goden worden hier ontmaskerd: die goden van goud en zilver zijn niet dichtbij. En juist die onzichtbare God, die het alleen van een Woord moet hebben – of beter gezegd van tien woorden – die is dichtbij. Dat is geen wetenschappelijke, meetbare constatering, dat is een geloofsuitspraak! Juist als je de afstand tot God niet kunt meten, dán is Hij dichtbij. Sterker nog: alleen als een wetenschapper afwezigheid van God moet vaststellen, dan is Hij er des te meer. Dat is de kracht van God. Een kracht die dwars overal tegenin gaat. Een kracht die ons met diep ontzag vervult.

Alleen als wij mensen een lesje nederigheid leren, of ontzag voor God als je wilt, dan kunnen wij Gods nabijheid ervaren. Alleen dan kunnen we een klein beetje van de Mensenzoon op de hoogte komen. En de tragiek is, dat een lesje nederigheid leren, voor de mensheid steeds moeilijker lijkt te zijn. Er is steeds meer hoogmoed om ons heen. Denk maar aan de banken en de risico's die daar genomen werden en worden. Allemaal Icarussen die steeds hoger gaan vliegen, maar die niet te pletter vallen omdat we ze allemaal opvangen. Waar de Icarus uit de oudheid hardhandig leerde dat, overmoed risico's met zich meebrengt die wij niet kunnen overzien (hij ging vliegen, nam het risico, maar stortte ter aarde) komen wij steeds meer in de verleiding om die risico's met onze wereld te nemen. We kunnen niet overzien wat de gevolgen van

onze hoogmoed zijn. De wetenschappers die de afgelopen weken op Spitsbergen zaten, zaten daar niet omdat ze alles al wisten.

Maar de blijde boodschap van vanochtend is dus, dat God opraapt, wat wij laten vallen. Wat wij verwerpen ziet God juist als kansrijk. En daarmee is God nabijer dan de goden van goud, zilver, glas, steen en ijzer om ons heen. De feesttent die wij sinds afgelopen zondag hebben afgebroken, staat deze week misschien ergens anders, met bedden er in voor vluchtelingen. Want dat viel me op toen ik die beelden uit Ter Apel zag, waar alle vluchtelingen zich moeten melden. Daar werd precies zo'n tent neergezet. Maar dan met stapelbedden voor de vluchtelingen. Het is niet veel, maar wat zal het welkom voor die mensen die onmenselijke ontberingen hebben moeten doormaken. Die ik weet niet wat hebben moeten achterlaten. Die misschien wel vrienden, familie of kinderen kwijt zijn geraakt in die onmenselijkheid van oorlog en ellende. En die hier dan een bed krijgen. Een stapelbed in een tent die misschien op een andere plaats, bij een andere gelegenheid, een feesttent was.

Amen